

חיות

האם זה אכזרי?

**כואו של הקירקס הרומני
לארץ בחופשת הפסח
עורך מחדש שאזות
ישנות ביחס לאיזוף חיות**

האורות כבים. זרקור רב-עוצמה ממקד את אורו על וילון מבהיק. התימורת מנגנת נעימה עליוה. המנחה מכריז בקול דרמטי והקהל שואג בהתלהבות ומוחא כפיים. כך נפתחת הצגת הקירקס הרומני — בעצם, כל הצגת קירקס.

שונות, החל בחיות-בית ובהמות, וכלה בחייתויער טורפות. המאלף מניף את היד שוט הארוך ומשמיע שריקה חדה באוויר, והחיות מבצעות תרגילים מדהימים.

הדובים רוכבים על אופנוע, כשאחד מהם נוהג והאחרים יושבים מאחוריו, ממש כמו מיאפחה היוצאת לפיקניק. הפיל מתרומם ועומד בכבוד על שתי רגליו האחוריות, ואחר-כך משחק כדורגל עם ליר צן הקירקס. העיזים הולכות על שתיים ורוכבות על גבו של החמור הנושא אותן ביראת-כבוד, ואילו השועל נוסע במכור בית כשהוא מוקף תרנגולות וציפורים, כמעט כמו בחזון אחרית הימים. רשימת הפעולות שמבצעות החיות ארוכה ומפליאה. הקהל, שמרביתו זוטאים בגיל הגן, יוצא מכליו מרוב התלהבות, מוחא כפיים במרץ ומשלם במיטב כספו.

הפקת רווחים. אך מאחרי התילבור שות הנוצצות, החיוכים והאורות הציביריים, המציאות שונה לחלוטין. על מנת

הפילה טומבי חיים בקרון סגור

מאלפת יורדנסקו בעקבות אבא

הצליח לאלף את הפילה טומבי לבצע שורת תרגילים מדויקים. הפילה הענקית עוזרת למיאורה לטפס על גבה, תוך שהיא מרימה את רגלה הקידמית ומקפלת אותה כדי שתשמש מדרגה. כשמיאורה החטובה יושבת מעל לאוזנה של טומבי, מתרוממת הפילה על שתי רגליה האחוריות, עולה על כדור עגול, עוברת שורת כיסאות ברזל מסודרים בשורה, משחקת כדורגל (ואף מבקיעה שער), ושוכבת לישון כשימתחת לראשה מונחת כרית ענקית. הכל, כמובן, לאור הזרקורים ולעיני אלפי ילדים ומבוגרים.

החיה הענקית, שמקומה הטיבעי בגיני גלים של אפריקה הודו, אינה מתקוממת ואינה מורדת. מאלפי הקירקס יודעים ל"ספר שבאחד הימים התפתח ויכוח בין מאלף הפיל לבין שיכור. השיכור סטר למאלף והפיל נחלץ, מיומנתו, להגנת הימאמן. הניף את השיכור בחדקו והטילו ל"מרחק של עשרות מטרים. זוהי, לדיברי המאלפים, ההוכחה הניצחת שהחיה אינה מדוכאת בקירקס.

שים של גורגי לפסוע על שתיים, לרכב לפי התור על גבו של חמור, לבוא כשקוראים בשמם ולדלג זה מעל גבו של זה. יש שבעת מופע אין התיישים ממליאים אחר הוראות בציותנות והדבר נורע, לדיברי המאמן הוותיק, משינויים ב"סביבה. כל שינוי חיצוני, החל בצבע הירנורות בעת המופע וכלה בצבע הגדרות שמסביב, משפיע על החיה ויש לתרגל אותה מחדש וללמדה שהיא יכולה לבצע את הפקודות חרף השינוי. גורגי מחלק את תיישו לשני סוגים: אלה העושים את עבודתם בקירקס מתוך הנאה, ואלה המבצעים את הפקודות כדי לצאת ידי חובה ולזכות בקוביית-הסוכר. "כמו אצל בני-אדם" הוא מסביר, "יש כאלה ש"עובדים בלי רצון, רק כדי להתפרנס, ויש שנהנים מהעבודה. יש תייש שעושה את המוטל עליו כדי לסיים את מיכסת שעות העבודה שלו ולזכות במזון, ו"אחרים עושים את מלאכתם בהתלהבות."

זו גם דעתו של מאלף הפילים קוני סטנטין בגיה, שיחד עם אשתו מיאורה

מאלפת מאיורה והפיל אהבה ממבט ראשון

לפני שמונה שנים נטל גורגי על עצמו את אילוף התיישים, כאתגר, התיש נחר שב — עד אז — היה מטומטמת שאינה ניתנת לאילוף.

מספר גורגי: "בתחילה לקחתי עיזים ותיישים בני ארבעה חודשים, התחלתי לטפל בהם. הייתי נותן להם מאכלים ש"אהובים עליהם, כמו גזר וירק משובח, ויוצא איתם למירעה, כך הם לומדים לאהוב אותי, וזה תנאי ראשון לאילוף. השלב הבא הוא לתת לכל חיה שם, ולהרגיל אותה להישמע כשקוראים בשמה. אחר-כך ניסיתי להושיב אותם על-פי פקודה. ברגע שהתיש לא ציית לפקודה, הוא היה חוסף מכה, אבל לא חזקה מדי כדי שלא ייחד ממני. תנאי חשוב באילוף הוא ש"בעל-החיים לא ייחד. אחרי שהוא למד לשבת, כבר ניתן ללמדו כל תרגיל אחר.

"אם הוא מבצע את הפקודה, הוא מקבל קוביית-סוכר. התיש, כמו כל חיה אחרת, אהב סוכר. שמונה חודשים לקח לי עד שהחלו נראות התוצאות הראשונות של האילוף, ואחרי שנה וחצי היו התיישים מאלפים."

מילוי מיכסה. כיום מסוגלים התיי

"לשכנע את חיות-הבר לציית לרצון הידם ולאפשר לו להפיק רווח כספי נאה, יש להשקיע עבודה אפורה רבה, להתאזר בסבלנות, ולנצל כמה תכונות "חיותיות" הטבועות בה על-מנת להביאה לידי התנהגות "אנושית".

ישנם רבים, בארץ ובעולם, בני כל היגילים, אשר נוהרים ונראה שימשיכו לנהור גם בעתיד, להופעת הקירקס. ואין הם מהררים ב"צער בעלי חיים", או בהתאכזרות לחיות הקירקס.

אך יש הרואים בקירקס התאכזרות כלפי בעלי-חיים שמטרתה אחת — להפיק רווחים ולהביא את הצופים לידי פורקן — וזאת על חשבון החיות. האילוף כרוך במכות שעל בעל-החיים לספוג עד שהוא לומד לציית.

לאנשי הקירקס דיעה שונה. בניקה גורי גיי, מאלף-חיות הנחשב חלוץ אילוף התיישים בעולם, אינו רואה כל אכזריות בכך. גורגי, העובד בקירקס כבר 20 שנה, החל את הקאריירה שלו כעוזר למאלף של דרביים וסוסים בהיותו בן 17, אחרי שסיים שבע כיתות לימוד בבית-ספר והגיע למס"קנה שעתידי בקירקס.

מאלף גורגי עם פדה ועם תייש מאוהף אילוף תיישים ראשון בעולם